

Eiropas Savienībā (ES) katru gadu tiek izšķērdēti 88 milj. tonnu pārtikas; ES atkritumu ražošana un apglabāšana rada 170 milj. tonnu CO₂ un patērē 261 milj. tonnu (kādu) resursu, liecina Eiropas Parlamenta Vides, sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma komitejas 2016.gadā sniegtā ziņojuma projekts. Savukārt Latvijā, rēķinot uz vienu valsts iedzīvotāju, gada laikā atkritumos tiek izmesti vismaz 113 kilogrami pārtikas produktu, 38% no tiem rodas mājāsaimniecībās. Dati ir aptuveni, jo pārtikas atkritumu reģistru Latvijā sarežģī vienotas uzskaites trūkums. Jāpiebilst, ka Eiropas Parlamenta deputāti atbalstījuši ES pārtikas atkritumu samazināšanas mērķi par 30% līdz 2025. gadam un par 50% līdz 2030. gadam, salīdzinot ar 2014.gadu. Tomēr, kā norāda Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) Vides aizsardzības departamenta vadītāja Rudīte Vesere, šobrīd par konkrētiem skaitļiem, par cik varētu būt jāsamazina pārtikas atkritumu apjomi, vēl ir pārāgri runāt, jo Eiropas Komisijas lēmumi nav pieņemti un diskusijas turpinās par vairākiem saistītiem jautājumiem.

Visos līmeņos

Par pārtikas atkritumu samazināšanu ir jādome visos līmeņos - gan ražojošajiem uzņēmumiem, gan tirgotājiem, skolām un bērnu dārziem, kur rodas krietna daļa pārtikas atkritumu, gan arī mājāsaimniecībās. Tas nozīmē, ka ir jāmaina arī pašu cilvēku domāšana un paradumi. Projekta FUSIONS (pārtikas lietošana sociālajai inovācijai, optimizējot atkritumu rašanās novēršanas stratēģiju) aprēķini liecina, ka visvairāk pārtikas ES rada mājāsaimniecības (53%) un pārtikas ražošanas nozare (19%), kurā sabiedriskās ēdināšanas nozare veido 12%, pārtikas primārās ražošanas nozare - 10% un vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozare - 5% atkritumu. Līdz ar to tiek norādīts, ka pārtikas izšķērdēšana notiek visā pārtikas piegādes ķēdē un visiem tās dalībniekiem ir jāveic pasākumi, lai risinātu problēmas. Jāpiebilst, ka ne Latvijā, ne ES kopumā nav definēts jēdziens «pārtikas atkritumi», šobrīd norit diskusijas par vienotas šādas definīcijas izveidi.

Pārtikas ziedošana

Viena no idejām, kā samazināt pārtikas atkritumus, kura šobrīd tiek apspriesta, ir saistīta ar produktu ziedošanu labdarībai. ES tiek gatavotas kopējās vadlīnijas, un attiecīgi arī katra dalībvalsts izstrādā savas vadlīnijas vai normatīvos aktus saistībā ar ziedošanu. Tajos būtu ietverta informācija par produktu ziedošanu īsi pirms to derīguma termiņa beigām. Šajās ES vadlīnijās būs runa par produktiem, ko īsi pirms derīguma termiņa beigām var sasaldēt, pagarinot izlietojuma termiņus un iegūstot iespēju šādus produktus izlietot, piemēram, zupas virtuvēs. Eiropā patlaban nerunā par obligātu specializētu veikalu veidošanu vai obligātu produktu realizāciju pēc derīguma termiņa beigām. Jāpiebilst, ka šāda ideja veidot īpašas tirdzniecības vietas izraisīja pamatīgu diskusiju Latvijas iedzīvotāju vidū, un aptauja liecināja, ka puse pircēju nevēlas pirkt pārtiku ar beigušos derīguma termiņu. R. Vesere apstiprina, ka ziedošana būtu viens no veidiem, kā varētu risināt problēmu. Šobrīd kopā ar Zemkopības ministriju VARAM ķersies klāt vadlīniju izstrādei. R. Vesere gan atgādina, ka šobrīd Eiropas līmenī notiek diskusija, kuri ir tie pārtikas produkti, kuri neradītu kaitējumu veselībai, un vai ļaut

VIEDOKLIS Cenšas plānot

Dace Grava, Maxima Latvija Procesu un kvalitātes vadības departamenta direktore:

Ja precei derīguma termiņš beidzas konkrētajā dienā vai pēc divām trijām dienām, tad tā tiek pārceļota un ievietota plauktā ar atzīmi Samazināta cena. Šāda veida plaukti mūsu veikalos ir kopš pirmsākumiem, taču jāuzsver, ka tajos nav akciju preces, bet gan preces ar samazinātu cenu. Tā ir iespēja lētāk nopirkt konkrēto produktu, kam derīguma termiņš vēl nav beidzies. Uzņēmums seko precu sortimentam un preču daudzumam veikalos, lai precī nevaudzētu iznīcināt, tāpēc tas tiek pārskatīts vairākas reizes gadā.

šādus produktus izmantot. Runājot par pieredzi citās valstīs, R. Vesere min, ka, piemēram, Dānijā, Spānijā, Lielbritānijā ir noteikts, cik daudz pārtikas atkritumu drīkst izmest. Līdzīgs regulējums ir arī Īrijā. Tāpat viņa uzsver, ka svarīgi ir arī, kur šie pārtikas atkritumi nonāk pēc tam.

Izmantot derīgi

Jau radušos pārtikas atkritumus var pārstrādāt, piemēram, biogāzē vai kompostā, izmantot atkārtoti. Latvijas atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumi piedāvā tādu pakalpojumu kā pārtikas atkritumu savākšana, bet šie atkritumi iedalāmi smalkākās pozīcijās. Ir bioloģiskie atkritumi, un ir dzīvnieku izcelsmes pārtikas atkritumi, uz kuriem savukārt attiecas stingrāki utilizācijas noteikumi. Bioloģiski noārdāmie atkritumi nonāk poligonos, kur to sadalīšanas rezultātā izdalītā atkritumu gāze tiek savākta un tālāk pārvērsta siltumā un elektrībā. Poligoni iegūto biogāzi sauc par atkritumu pievienoto vērtību. R. Vesere teic, ka, piemēram, no ražošanas procesā radušās cietes var ražot bioplastmasu. Viņa arī uzsver, ka Latvijā pārtikas atkritumi ir problēma, taču uzņēmēji pie mums ir aktīvi, lai samazinātu šo atkritumu daudzumu. Gan ražošanas, gan tirdzniecības uzņēmumi lielu uzmanību pievērš preču aprites plānošanai, tādējādi samazinot pārtikas daudzumu, kas ir jāizmet. Latvijas Pārtikas tirgotāju asociācijas (LPTA) izpilddirektors Noris Krūzītis atzīmē, ka pārtikas mazumtirgotāji strādā pie tā, lai pārtika, kas ir jāizmet, nenonāktu uzglabāšanā atkritumu poligonā *Getliņi*, bet gan tiktu pārstrādāta un izmantota biogāzes ražošanai. Arī turpmākajos gados mazumtirgotājiem būs jāturpina investēt to jautājumu risināšanā, kas skar vidi, piemēram, efektīvāka iepakojuma un pārtikas atkritumu apsaimniekošanā. SIA *Getliņi EKO DB* skaidro, ka vecā pārtika poligonā nonāk ar operatoru starpniecību kā daļa no biomasas. «Pārtikas atkritumi un citi biodegradējamie atkritumi ir vislabākais biogāzes iegūšanas materiāls, tāpēc tos deponē un iegūst poligona gāzi un attiecīgi tālāk visu pārējo - elektrību, siltumu. Tendence pēdējos gados ir mainīga, vidēji gada griezumā *Getliņi* pieņem ap trim tūkst. tonnu biodegradējamo atkritumu jeb biomasas mēnesī, bet te tiek uzskaitīti visi, tostarp dārzeņu, parku un kapsētu atkritumi. Atsevišķi pārtikas atkritumi netiek atdalīti,» skaidro uzņēmuma pārstāve Linda Vītola-Barānova.

Elīna Pankovska

Patlaban Eiropa diskutē par visu atkritumu, tostarp pārtikas atkritumu, samazināšanu. Visbiežāk atkritumu spainī nonāk piena produkti, tiem seko maize, dārzeņi un kūkas.

FOTO - STOCK.ADOBE.COM

ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANA

Joprojām pārtikas tonnas nonāk atkritumos

Visvairāk pārtikas atkritumu rada mājāsaimniecības un pārtikas ražošanas nozare

PĀRTIKAS ATKRITUMI Samazināšanas veidi:

- Pārstrāde biogāzē, kompostā
- Kontrolēt, cik daudz pērk un cik apēd
- Pārtikas ziedošanas/pārtikas bankas veidošana u.c.

VARAM

173

Tik kilogramus pārtikas vidēji izšķērdē viens Eiropas iedzīvotājs gadā

EP VIDES, SABIEDRĪBAS VESELĪBAS UN PĀRTIKAS NEKAITĪGUMA KOMITEJAS ZIŅOJUMA PROJEKTS